

**Het best bewaarde geheim van datingapps:
een onderzoek naar algoritmische transparantie**
Beleidsadvies voor het Ministerie van Justitie en Veiligheid

Glushko & Samuelson Information Law and Policy Lab
Door: Meredith Hom, Noortje van Hoorn en Femke Schotman

7 november 2021

Amsterdam, 7 november 2021

Dit beleidsadvies is geschreven door Meredith Hom, Noortje van Hoorn en Femke Schotman vanuit het [Glushko & Samuelson Information Law and Policy Lab](#) (ILP Lab), onderdeel van het [Instituut voor Informatierecht](#) (IViR) van de [Universiteit van Amsterdam](#) (UvA). Onderzoek van het ILP Lab wordt uitgevoerd door studenten van de master Informatierecht, onder leiding van het IViR. Het ILP Lab stelt beleidsadviezen op die zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek.

Dit beleidsadvies is geschreven in samenwerking met het Nederlandse Ministerie van Justitie en Veiligheid. Het beleidsadvies reflecteert de aanbevelingen en conclusies van de auteurs van het ILP Lab.

Wij danken het Ministerie van Justitie en Veiligheid, en in het bijzonder Daan van der Neut, voor de input en begeleiding. Ook bedanken wij onze begeleider vanuit het IViR, Ot van Daalen, voor zijn ondersteuning. Daarnaast bedanken wij de betrokken juridische experts, gebruikers en belanghebbenden voor de interviews.

Dit beleidsadvies is gepubliceerd onder een [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International](#) (CC BY-NC-ND 4.0) licentie.

Inhoudsopgave

Samenvatting	
1. Inleiding	5
2. Methodologie	6
3. Onderzoek	7
3.1 De werking van datingapps	7
3.2 Juridisch kader	8
3.2.1 De wettelijke verplichtingen omtrent algoritmische besluitvorming	8
3.2.2 Toepassing van wettelijke verplichtingen op datingapps	
3.2.3 Tussenconclusie	11
3.3 De <i>compliance</i> van datingapps	12
3.3.1 De invulling van wettelijke transparantieverplichtingen door de datingapps	
3.3.2 Redenen voor datingapps om niet transparant te zijn	13
3.3.3 Tussenconclusie	14
3.4 De behoefte van gebruikers aan transparantie	15
3.4.1 Welke behoeftes bestaan er?	15
3.4.2 Tussenconclusie	16
3.5 Samenvatting onderzoeksresultaten	16
4. Beleidsadvies	18
Bijlage I - Lijst van geïnterviewden	

Samenvatting

Dit beleidsadvies beantwoordt de volgende onderzoeksvraag: in hoeverre hebben gebruikers recht op en behoefte aan transparantie bij algoritmische besluitvorming, en hoe kan daaraan beleidsmatig invulling worden gegeven? Deze vraag wordt beantwoord aan de hand van een case study naar datingapps.

De werking van datingapps

Aan het begin van het onderzoek wordt kort toegelicht dat datingapps een aanbevelingsalgoritme gebruiken die potentiële *matches* voorstelt aan gebruikers. Ook worden de gevaren van een dergelijke toepassing van algoritmische besluitvorming toegelicht.

Juridisch kader

Daarna wordt onderzocht wat de wettelijke transparantieverplichtingen binnen de AVG zijn en in hoeverre deze op datingapps van toepassing zijn. Uit het onderzoek blijkt dat datingapps niet onder de reikwijdte van artikel 22 AVG vallen, omdat de algoritmische besluitvorming de gebruikers niet in aanmerkelijke mate treft. Maar ook de algemene transparantieverplichtingen uit de AVG (artikel 5, 13 en 14) geven aanleiding om de gebruiker informatie te verstrekken over algoritmische besluitvorming. In ieder geval dient naar de gebruiker te worden gecommuniceerd dat algoritmische besluitvorming wordt toegepast in de vorm van het aanbevelingssysteem, bijvoorbeeld in de privacy policy. Of er ook informatie dient te worden verstrekt over de onderliggende logica alsmede het belang en de verwachte gevolgen van die verwerking voor de betrokkene, is onduidelijk. Daarnaast moet, zo volgt uit artikel 25 AVG, transparantie al bij de ontwikkeling van een app standaard ingebouwd worden.

De compliance van datingapps

In het derde gedeelte van het onderzoek wordt de invulling van de transparantieverplichtingen door datingapps onderzocht. Datingapps geven in hun privacy policies aan gebruik te maken van algoritmische besluitvorming, maar daarin wordt geen informatie verstrekt over hoe ze die besluiten nemen en welke besluiten het betreft. Ook uit uitgevoerde inzageverzoeken volgt dat er onvoldoende informatie aan de gebruiker wordt verstrekt om AVG *compliant* te zijn. Ook is er aandacht voor de redenen om niet transparant te zijn over het gebruik van algoritmes door datingapps: de bedrijfsstructuur van datingapps en de beperkte uitlegbaarheid van algoritmes.

De behoefte van gebruikers

In het vierde deel van het onderzoek wordt de behoefte aan transparantie bij algoritmische besluitvorming van de gebruiker onderzocht. Een deel van de geïnterviewden had weinig tot geen kennis over de werking van algoritmes op datingapps. Wanneer geïnterviewden op de hoogte zijn van de toepassing van een algoritme, hebben sommige van hen wel degelijk interesse in de werking ervan. Er zijn wel indicaties dat niet elke gebruiker transparantie over de werking van het algoritme even belangrijk vindt. Dat kan afhankelijk zijn van de mate van nieuwsgierigheid van het individu hiernaar, de privacy bewustheid of de intentie waarmee gebruik wordt gemaakt van datingapps. De privacy policy wordt door de geïnterviewden aangegeven als enige vindplaats voor informatie over algoritmische besluitvorming, maar uit dit onderzoek blijkt dat deze niet toereikend is qua

informatievoorziening en daarnaast vrijwel nooit wordt gelezen door de geïnterviewden.

Beleidsadvies

Op basis van het onderzoek worden verschillende problemen vastgesteld met betrekking tot transparantie omtrent algoritmische besluitvorming. Op basis van deze problemen worden beleidsadviezen gegeven die zich richten tot verschillende actoren.

De adviezen betreffen:

- Creëren van meer bewustwording bij gebruikers over de werking van algoritmes en de mogelijke gevaren daarvan
- Verbeteren van naleving van de algemene transparantieplichting uit de AVG
- Zorgen voor duidelijkheid over artikel 13 en 14

1. Inleiding

De mate waarin datingapps een rol spelen in de levens van mensen is de afgelopen jaren toegenomen. Steeds meer mensen proberen de liefde te vinden via deze apps. Zeker in tijden van COVID-19, waarin de fysieke mogelijkheden daartoe beperkt zijn. Deze apps beschikken over grote hoeveelheden persoonsgegevens: niet alleen persoonsgegevens zoals leeftijd en geslacht, maar ook bijzondere persoonsgegevens zoals religie en seksuele voorkeur. Datingapps kunnen daarbij een grote invloed uitoefenen op het leven van gebruikers. De door de datingapps toegepaste algoritmes bepalen welke potentiële matches gebruikers te zien krijgen en dus ook met wie zij eventueel in contact komen.

Het Ministerie van Justitie en Veiligheid (hierna: MinJenV) wil beter begrijpen in hoeverre consumenten behoefte hebben aan transparantie rondom algoritmische besluitvorming. Het [Information Law and Policy Lab](#) van het Instituut voor Informatierecht van de Universiteit van Amsterdam heeft hiernaar onderzoek gedaan. Dit beleidsadvies is hiervan het resultaat.

Er is gekozen om dit onderzoek te richten op een specifieke casestudy: transparantie over algoritmische besluitvorming bij datingapps. De casestudy richt zich op datingapps die gebruikmaken van aanbevelingssystemen en functioneren op basis van algoritmes. Voorbeelden van dergelijke apps zijn Tinder, Happn, Grindr, Bumble, Lexa en Parship.

Dit beleidsadvies analyseert de invulling van de transparantieverplichtingen en adviseert hoe datingapps tegemoet kunnen komen aan de transparantiebehoeftes van gebruikers. Voor het onderzoek zijn juridische experts, belanghebbenden, NGO's, aanbieders van datingapps en gebruikers geïnterviewd. Naast het analyseren van de privacy policies van de datingapps, zijn er ook een aantal inzageverzoeken verstuurd.

De onderzoeksvraag die centraal staat in dit advies, luidt als volgt:

In hoeverre hebben gebruikers recht op en behoefte aan transparantie bij algoritmische besluitvorming en hoe kan daaraan beleidsmatig invulling worden gegeven?

Het onderzoek is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

1. De werking van datingapps
2. Juridisch kader
 - a. De wettelijke verplichtingen omtrent algoritmische besluitvorming;
 - b. De toepassing van de wettelijke verplichtingen op datingapps;
3. De *compliance* van datingapps;
4. De behoefte van gebruikers aan transparantie

Aansluitend aan het onderzoek zullen problemen gesignaleerd worden, voortvloeiend uit de onderzoeksvraag. Op basis daarvan zullen beleidsaanbevelingen worden gedaan.

2. Methodologie

Het onderzoek bestaat zoals in voorgaand hoofdstuk is toegelicht uit vier delen:

1. Praktijk van datingapps

In het eerste onderdeel van dit onderzoek wordt uitgelegd hoe datingapps precies werken, en welke gevaren het gebruik van dergelijke algoritmes kan inhouden. Dit wordt uitgelegd aan de hand van literatuur, met ondersteuning van informatie verkregen uit interviews die zijn afgenomen met datingapps (Breeze en Match Group) over hoe deze apps werken en dan specifiek over de aanbevelingsalgoritmes.

2. Juridisch kader

Het volgende onderdeel schetst het juridisch kader omtrent algoritmische besluitvorming, in het bijzonder de transparantieverplichtingen. Dit juridisch kader is gebaseerd op de Algemene Verordening Gegevensbescherming (hierna: AVG). Om de reikwijdte en uitleg van artikelen vast te stellen wordt literatuuronderzoek verricht in combinatie met interviews met experts waarin naast vragen over de uitleg en reikwijdte ook ruimte is voor de normatieve aspecten van de wetgeving. Na het vaststellen van het juridisch kader omtrent algoritmische besluitvorming, zal dit worden toegepast op datingapps om vast te stellen welke wettelijke verplichtingen zij hebben.

3. De compliance van datingapps

Vervolgens wordt onderzocht in hoeverre en op welke manier datingapps daadwerkelijk voldoen aan de omschreven wettelijke transparantieverplichtingen en wordt gekeken naar de redenen van datingapps om niet transparant te zijn. De volgende methoden zijn gebruikt:

- Analyse van de privacy policies;
- Inzageverzoeken door gebruikers van datingapps;
- Interviews met gebruikers over hun visie en wensen omtrent transparantie over algoritmische besluitvorming; en
- Interviews met datingapps over hoe zij invulling geven aan hun verplichtingen en waarom zij dit op bepaalde punten niet doen.

4. Behoeftes van gebruikers

Het vierde gedeelte van dit onderzoek bestaat uit verkennend onderzoek naar de behoeftes van gebruikers. Hiervoor worden zes gebruikers geïnterviewd. Aangezien dit aantal geen ruimte biedt om algemene conclusies te trekken, is dit onderzoek gericht op het geven van een indicatie van de behoefte van gebruikers.

Vier categorieën vragen worden voorgelegd aan de gebruikers:

- Inleidende, algemene vragen over het gebruik van datingapps;
- Verkennende vragen over privacy & gegevensbescherming op datingapps;
- Vragen over algoritmische besluitvorming; en
- Vragen over mogelijk beleid vanuit verschillende actoren.

Daarnaast wordt de mogelijke behoefte van gebruikers aan transparantie besproken in de interviews met experts en belanghebbenden.

3. Onderzoek

3.1 De werking van datingapps

In het eerste gedeelte van dit onderzoek wordt de werking van datingapps uitgelicht, met name met betrekking tot het aanbevelingsalgoritme van deze apps. Vervolgens worden de risico's van het gebruik van een dergelijk algoritme toegelicht.

Werking van het algoritme

De meeste datingapps hebben een aanbevelingssysteem dat draait op algoritmes, waarmee specifieke mensen getoond worden aan de gebruiker om te *swipen*. Een algoritme is een set wiskundige formules die gegevens door een computer laat berekenen om een bepaald resultaat te creëren.¹ Algoritmes worden ontworpen om grote hoeveelheden informatie razendsnel te verwerken en correlaties te berekenen waarmee organisaties zeer uitgebreide, intieme profielen van individuen kunnen opbouwen.² Een datingapp probeert met een algoritme te voorspellen hoe aannemelijk het is dat een bepaald persoon een match zal worden met iemand anders. Uit de interviews met datingapps bleek dat een dergelijk algoritme over het algemeen tweeledig werkt. Ten eerste kijkt de app naar vergelijkbare profielen: wie *likt* een gebruiker en door wie worden die specifieke mensen *geliked* (interactie tussen gebruikers). Daarnaast worden algemene patronen en correlaties meegenomen, bijvoorbeeld: mensen die zeilen, *liken* overwegend vaak mensen die surfen.

Risico's van een dergelijk gebruik van algoritmes

Er kleven een aantal risico's aan het gebruik van algoritmes voor dergelijke aanbevelingssystemen. Juist door het bestaan van deze risico's, wordt het belang van transparantie onderstreept. Ten eerste is het mogelijk dat een gebruiker zich niet bewust is van de gebruikte input. Ten tweede bestaat het gevaar van sociale stratificatie en het gebruik van niet-neutrale algoritmes. Deze gevaren zullen achtereenvolgens verder toegelicht worden.

Het is allereerst vaak onduidelijk voor gebruikers welke *input* het algoritme gebruikt, en met welk doel de algoritmische besluitvorming wordt toegepast. Gebruikers kunnen veel gevoelige informatie toevoegen aan hun profiel, zo ook informatie die als bijzondere persoonsgegevens gekwalificeerd kunnen worden, zoals geloofsovertuiging of seksuele voorkeur.³ Deze gegevens kunnen extra gevoelig zijn in het licht van mogelijke discriminatie door het algoritme.⁴ Daarnaast kan het algoritme ook afgeleide gedragsinformatie meenemen. Het gevaar is daarmee dat, aangezien niet duidelijk is hoe het algoritme werkt, het ook niet duidelijk is welke gegevens precies worden gebruikt en er dus op basis van deze gegevens door het algoritme gediscrimineerd kan worden, of misbruik plaats kan vinden van de menselijke psyche (zgn. *dark patterns*).

Een tweede risico is sociale stratificatie: mensen matchen enkel met de mensen die op hen

¹ R. Van hoven van Genderen, 'Algoritmen en AI: dystopische black box of glazen bol? Is een wettelijk kader voor transparantie van algoritmen mogelijk en wenselijk?' *Computerrecht* 2020/5 afl. 1, p. 30.

² Groep gegevensbescherming Artikel 29, 'Richtsnoeren inzake geautomatiseerde individuele besluitvorming en profilering voor de toepassing van Verordening (EU) 2016/679', WP251, 6 februari 2018, p. 14.

³ Zie o.a. de privacy policies van Bumble, Grindr, Happn en Tinder.

⁴ Groep gegevensbescherming Artikel 29, 'Richtsnoeren inzake geautomatiseerde individuele besluitvorming en profilering voor de toepassing van Verordening (EU) 2016/679', WP251, 6 februari 2018, p. 17.

lijken, aangezien bepaalde vooroordelen door algoritmes versterkt worden.⁵ Een toename van online daten kan daardoor leiden tot een versterking van bestaande bubbels van mensen. Daarnaast zijn algoritmes nooit neutraal, ze zijn altijd ingegeven door menselijke oordelen of vooroordelen door een *bias* in de ingebrachte informatie.⁶

3.2 Juridisch kader

3.2.1 De wettelijke verplichtingen omtrent algoritmische besluitvorming

Transparantie in de AVG

In Nederland geldt de Algemene Verordening Gegevensbescherming (hierna: AVG) wanneer sprake is van een verwerking van persoonsgegevens. Een persoonsgegeven is informatie die herleidbaar is tot een natuurlijk persoon, zoals een naam of geboortedatum.⁷ Bedrijven die datingapps aanbieden in de EU en daar gegevens verzamelen van gebruikers, vallen daarmee onder de AVG.⁸

Artikel 5 AVG

Voor elke verwerking van een persoonsgegeven moet worden voldaan aan de beginselen uit artikel 5 AVG, waaronder transparantie en doelbinding.⁹ Transparantie kan functioneren als een middel om meer inzicht en toezicht te hebben op een verwerking.¹⁰ Op die manier krijgen betrokkenen inzicht in de manier waarop een automatische beslissing is gemaakt, en dus in de manier waarop hun gegevens worden verwerkt.¹¹

Artikel 12, 13 en 14 AVG

De algemene transparantieverplichting uit artikel 5 AVG is verder uitgewerkt in de artikelen 12, 13 en 14 AVG. Op basis van artikel 12 lid 1 AVG dient de verwerkingsverantwoordelijke de betrokkene duidelijke, transparante, begrijpelijke en gemakkelijk toegankelijke informatie te verlenen over de verwerking van zijn persoonsgegevens. Op grond van artikel 13 en 14 AVG rusten er specifieke transparantieverplichtingen op verwerkingsverantwoordelijken.

Het is niet duidelijk of deze informatieverplichting strekt tot beslissingen genomen door een algoritme, zo bleek uit de interviews met de juridische experts (**zie bijlage I**). Uit de lezing van artikel 13 lid 2 sub f en artikel 14 lid 2 sub g AVG lijkt volgens sommige van hen te volgen dat informatie over de onderliggende logica alsmede het belang en de verwachte gevolgen van die verwerking voor de betrokkene, enkel dienen te worden gegeven wanneer artikel 22 AVG van toepassing is en niet bij iedere vorm van algoritmische besluitvorming.

Uit het interview met de Autoriteit Persoonsgegevens (hierna: de AP) bleek dat zij van mening zijn dat het gebruik van algoritmische besluitvorming vooraf naar de gebruikers

⁵ E. Pariser, *The Filter Bubble: What the internet is hiding from you*, New York: The Penguin Press 2011.

⁶ R. Van hoven van Genderen, 'Algoritmen en AI: dystopische black box of glazen bol? Is een wettelijk kader voor transparantie van algoritmen mogelijk en wenselijk?' *Computerrecht* 2020/5 afl. 1, p. 31.

⁷ Artikel 4 lid 1 AVG.

⁸ Artikel 3 AVG.

⁹ Groep gegevensbescherming Artikel 29, 'Richtsnoeren inzake geautomatiseerde individuele besluitvorming en profilering voor de toepassing van Verordening (EU) 2016/679', WP251, 6 februari 2018, p. 10-12.

¹⁰ M. Van Eck, M. Bovens & S. Zouridis, 'Algoritmische rechts toepassing in de democratische rechtsstaat', *NJB* 2018/2101, p. 3016.

¹¹ C. Adriaansz, 'Betekenisvolle transparantie voor algoritmische besluitvorming', *Computerrecht* 2020/43, afl. 2, p. 89.

gecommuniceerd dient te worden, zodat de gebruiker een redelijk beeld kan krijgen over de werking van het algoritme, onafhankelijk van de toepasselijkheid van artikel 22 AVG op de betreffende algoritmische besluitvorming.¹²

Indien wordt uitgegaan van de benadering van de AP, is de vorm waarop invulling kan worden gegeven aan een transparantieplichting van belang. De norm-uitleg van de *Information Commissioner's Office* (ICO) indiceert dat de verwerkingsverantwoordelijke op verschillende wijzen informatie aan betrokkenen moet verstrekken.¹³ Zo dient de verwerkingsverantwoordelijke informatie te geven over het ontwerp en design van het algoritme, de zogenoemde *process-based explanations*. De verwerkingsverantwoordelijke moet daarnaast specifieke informatie geven over een specifieke beslissing van het algoritme, de zogenoemde *outcome-based explanations*.¹⁴ De verwerkingsverantwoordelijke kan deze uitleg op verschillende manieren geven:¹⁵

- *Rationale explanation*: uitleg over de redenen die tot een beslissing hebben geleid op een toegankelijke en niet-technische manier;
- *Responsibility explanation*: uitleg over wie betrokken is bij het ontwikkelen en implementeren van het algoritme;
- *Data explanation*: uitleg over welke data gebruikt zijn bij een specifieke beslissing en op welke manier;
- *Fairness explanation*: uitleg over welke stappen zijn genomen bij het ontwerp en de implementatie van het algoritme om een eerlijke, onbevooroordeelde en rechtvaardige beslissing te kunnen nemen;
- *Safety and performance explanation*: uitleg over welke stappen zijn genomen bij het ontwerp en implementatie van het algoritme om de nauwkeurigheid, betrouwbaarheid, veiligheid en robuustheid van zijn beslissingen te maximaliseren;
- *Impact explanation*: uitleg over welke stappen zijn genomen bij het ontwerp en de implementatie van het algoritme om de gevolgen te monitoren die een algoritme en zijn beslissingen kan hebben op een individu en de maatschappij in het algemeen.

Dit sluit aan bij de tekst van artikel 13 lid 2 sub f en artikel 14 lid 2 sub g AVG, aangezien deze artikelen spreken over nuttige informatie over de onderliggende logica, alsmede het belang en de verwachte gevolgen van die verwerking voor de betrokkene. Dit slaat op zowel op *process-based* als op *outcome-based explanations*. Wel is het onduidelijk bij welke vormen van algoritmische besluitvorming deze uitleg dient te worden gegeven.

Artikel 22 AVG

Artikel 22 AVG formuleert een verbod op uitsluitend geautomatiseerde individuele besluitvorming, waaronder profilering, bij een automatische beslissing waaraan rechtsgevolgen zijn verbonden of wanneer deze de betrokkene in aanzienlijke mate treft.¹⁶ Het betreft daarmee dus alleen besluiten waar menselijke tussenkomst in het besluitvormingsproces ontbreekt.¹⁷ Dit verbod geldt, tenzij er uitdrukkelijke toestemming van de betrokkene is of wanneer het noodzakelijk is voor de uitvoering van een

¹² Zie artikel 13 lid 2 sub f en artikel 14 lid 2 sub g AVG.

¹³ ICO, 'Explaining decisions made with AI' 20 mei 2020, p. 20.

¹⁴ ICO, 'Explaining decisions made with AI' 20 mei 2020, p. 20.

¹⁵ ICO, 'Explaining decisions made with AI' 20 mei 2020, p. 20.

¹⁶ Considerans 71 AVG.

¹⁷ Groep gegevensbescherming Artikel 29, 'Richtsnoeren inzake geautomatiseerde individuele besluitvorming en profilering voor de toepassing van Verordening (EU) 2016/679', WP251, 6 februari 2018, p. 24.

overeenkomst tussen de verwerker en betrokkene.¹⁸ In die gevallen is wel menselijke tussenkomst vereist. Daarbij moet de menselijke tussenkomst betekenisvol zijn en niet slechts symbolische waarde hebben.¹⁹

Allereerst moet dus worden beoordeeld of het om automatische besluitvorming gaat en of er geen sprake is van menselijke tussenkomst. Het begrip besluitvorming moet hierbij ruim worden uitgelegd.²⁰

Of de automatische besluitvorming de betrokkene vervolgens 'in aanmerkelijke mate treft', hangt af van het effect dat deze beslissing heeft op de betrokkene. Aspecten die meewegen zijn:

- of de beslissing de omstandigheden, het gedrag of de keuzes van de betrokkene aanzienlijk beïnvloedt;
- of de beslissing een langdurige of permanente impact kan hebben op de betrokkene;
- of de beslissing mogelijk kan leiden tot uitsluiting of discriminatie van individuen.

De drempel voor het 'in aanmerkelijke mate' treffen van een betrokkene is vergelijkbaar met de mate waarin de betrokkene wordt getroffen bij een besluit waaraan een rechtsgevolg verbonden is.²¹ Dit volgt ook uit een vergelijking met de Engelse tekst van de AVG, waarin wordt gesteld dat de beslissing de betrokkene *similarly significantly* moet treffen. De Engelse tekst is daarmee strikter dan de Nederlandse vertaling. De drempel voor het 'in aanmerkelijke mate' treffen van een betrokkene ligt dus vrij hoog, zo volgt ook uit twee beslissingen van de rechtbank Amsterdam inzake algoritmes van de platforms Ola en Uber.²² Hierin werd bepaald dat een systeem dat de prijs voor ritten bepaalt en het matchingsysteem tussen klanten en chauffeurs regelt, niet kan worden gezien als het hebben van juridische gevolgen of een significant effect. Ook een tijdelijke blokkering van het account van een chauffeur werd niet gezien als het veroorzaken van een afdoende juridisch effect door de rechter. Wel is er in deze zaak hoger beroep ingesteld.

Artikel 25 AVG

Volgens artikel 25 lid 1 AVG moeten verwerkingsverantwoordelijken passende technische en organisatorische maatregelen nemen om bij het ontwerp de gegevensbescherming beginselen uit artikel 5 AVG te waarborgen. Uit artikel 25 lid 2 AVG volgt dat de standaardinstellingen zodanig moeten worden ingesteld dat standaard alleen verwerkingen worden uitgevoerd die noodzakelijk zijn voor het te bereiken doel.

Toezicht

Toezicht op de naleving van de transparantieverplichtingen door verwerkingsverantwoordelijken wordt gehouden door een onafhankelijke toezichthoudende autoriteit.²³ In Nederland is de AP deze toezichthoudende autoriteit. Op

¹⁸ H.R. Kranenborg & L.F.M. Verhey, *De Algemene Verordening Gegevensbescherming in Europees en Nederlands perspectief*, Deventer: Wolters Kluwer 2018, p. 219.

¹⁹ Groep gegevensbescherming Artikel 29, 'Richtsnoeren inzake geautomatiseerde individuele besluitvorming en profilering voor de toepassing van Verordening (EU) 2016/679', WP251, 6 februari 2018, p. 24.

²⁰ *Kamerstukken II 2017/18, 34851*, nr. 3, (MvT).

²¹ Groep gegevensbescherming Artikel 29, 'Richtsnoeren inzake geautomatiseerde individuele besluitvorming en profilering voor de toepassing van Verordening (EU) 2016/679', WP251, 6 februari 2018, p. 14.

²² Rechtbank Amsterdam 11 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:1018 (*Ola*), r.o. 4.45, Rechtbank Amsterdam 11 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:1020 (*Uber I*), r.o. 4.6.

²³ Artikel 51 AVG.

dit moment geeft de AP aan dat de onderzoeks- en handhavingsdraagkracht laag is.²⁴ Dit betekent volgens de AP dat er minder capaciteit is om klachten in behandeling te nemen en er te weinig capaciteit is om de naleving van de transparantieverplichtingen te onderzoeken of hierin te handhaven.

3.2.2 Toepassing van wettelijke verplichtingen op datingapps

Wanneer het geschetste juridisch kader omtrent algoritmische besluitvorming op datingapps wordt toegepast, kunnen er twee conclusies worden getrokken.

Ten eerste bleek uit de afgenomen interviews met de diverse experts dat het discutabel is of een besluit genomen door een matchingsalgoritme van een datingapp onder de reikwijdte van artikel 22 AVG valt. Er is sprake van automatische besluitvorming door datingapps. Immers de apps matchen personen zonder menselijke tussenkomst. Echter ligt de drempel voor het 'in aanmerkelijke mate treffen' van een gebruiker hoog. Deze betrekkelijk hoge drempel leidt ertoe dat wij als onderzoekers concluderen dat automatische beslissingen van datingapps niet onder de reikwijdte artikel van 22 AVG vallen.

Ten tweede is het niet volledig duidelijk of er vanuit de transparantieverplichtingen onder artikel 13 en artikel 14 AVG uitleg dient te worden gegeven wanneer artikel 22 AVG niet van toepassing is. De AP is van mening dat het hoe dan ook vermeld dient te worden wanneer een algoritme wordt toegepast. Deze uitleg is verdedigbaar, en doet meer recht aan de belangen van gebruikers van datingapps, gezien de besproken risico's die algoritmische besluitvorming met zich meebrengt. Datingapps zouden dus vooraf naar de gebruiker dienen te communiceren dat algoritmische besluitvorming op hen wordt toegepast in de vorm van een aanbevelingsalgoritme.

Daarnaast is het onduidelijk wat de exacte lezing van artikel 13 en 14 AVG is en wanneer er uitleg dient te worden gegeven over de onderliggende logica, alsmede het belang en de verwachte gevolgen van die verwerking voor de betrokkene. Hoewel het ontzettend nuttig is om bedrijven te verplichten om dergelijke informatie vrij te geven wanneer aanbevelingssystemen draaien op algoritmes, is het moeilijk verdedigbaar om de artikelen zo te lezen dat elk bedrijf dat een algoritme toepast, zulke gedetailleerde informatie dient te geven over de onderliggende logica. Dit zou immers leiden tot een hoge administratieve last voor deze bedrijven, wat met name bezwarend is voor kleinere bedrijven.

Wanneer algoritmische besluitvorming wordt toegepast door datingapps, dient men zich daarom niet blind te staren op artikel 22 AVG, maar bieden de algemene transparantieverplichtingen van artikel 5, 12, 13 en 14 AVG ook al mogelijkheden.

Daarnaast moeten bij de ontwikkeling van de datingapps op grond van artikel 25 AVG door de ontwikkelaars maatregelen worden genomen om transparantie in de app in te bouwen en de standaardinstellingen zo in te stellen dat alleen noodzakelijke gegevens worden verwerkt.

3.2.3 Tussenconclusie

Beslissingen van datingapps vallen niet onder artikel 22 AVG, op basis waarvan uitleg dient

²⁴'Groei AP noodzakelijk voor burgers en bedrijfsleven in digitaliserende samenleving', https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/sites/default/files/atoms/files/ap_position_paper_mei_2021.pdf.

te worden gegeven over de onderliggende logica van de betreffende algoritmische besluitvorming. Maar in artikel 5 AVG is ook een algemene transparantieplichting opgenomen, die wordt uitgewerkt in artikel 12, 13 en 14 AVG. Er is discussie over de vraag hoe ver deze transparantieplichting strekt, met name of informatie over de onderliggende logica en werking dient te worden verstrekt, ook wanneer geen sprake is van besluitvorming in de zin van artikel 22 AVG. In navolging van de AP wordt in dit onderzoek geconcludeerd dat deze transparantieplichting dusdanig breed moet worden geïnterpreteerd dat gebruikers het recht hebben om te weten dat algoritmische besluitvorming wordt toegepast op de verwerking van hun gegevens. Of er op basis van artikel 13 en 14 AVG ook uitleg dient te worden gegeven over de onderliggende logica en mogelijke gevolgen voor de betrokkene, is onduidelijk. Dit kan enerzijds positieve gevolgen hebben voor het zicht houden op toepassing van algoritmische besluitvorming door bedrijven zoals datingapps, maar kan ook negatieve gevolgen hebben en disproportioneel zijn. Tevens moet op basis van artikel 25 AVG bij het ontwerp van de apps al rekening worden gehouden met deze transparantieplichtingen en mogen daarom alleen noodzakelijke gegevens worden verwerkt.

3.3 De compliance van datingapps

3.3.1 De invulling van wettelijke transparantieplichtingen door datingapps

Als tweede onderdeel van dit onderzoek is onderzocht in hoeverre en op welke manier datingapps daadwerkelijk voldoen aan de in paragraaf 3.2.1 omschreven wettelijke transparantieplichtingen. Specifiek is onderzoek gedaan naar Match Group (waar Tinder en Lexa onderdeel van zijn), Parship, Grindr, Feeld, Bumble en Breeze. De bedrijven die actief aan dit onderzoek hebben meegewerkt in de vorm van een interview zijn Match Group en Breeze. De andere datingapps hebben niet gereageerd. Feeld gaf aan door snelle groei te weinig capaciteit te hebben om mee te werken aan dit onderzoek.

Privacy policies

Allereerst is onderzocht in hoeverre informatie omtrent algoritmische besluitvorming wordt gegeven in de privacy policies. Afgezien van Breeze, benoemen de meeste datingapps in hun privacy policy dat zij geautomatiseerde besluitvorming toepassen om illegale of ongewenste content op te sporen, voor advertentiedoeleinden en voor preventie en opsporing van misbruik.²⁵

Feeld, Bumble en Breeze benoemen wel het recht op menselijke tussenkomst bij algoritmische besluitvorming met rechtsgevolg of wanneer de gebruiker in aanmerkelijke mate getroffen wordt.²⁶ Echter wordt in deze policies niet benoemd wanneer precies sprake is van algoritmische besluitvorming. Vrijwel iedere privacy policy benoemt dat gegevens worden gebruikt om de app en content te personaliseren, op een 'zo relevant mogelijke manier voor de gebruiker' of een vergelijkbare formulering.²⁷ Toelichting op hoe deze

²⁵ Zie privacy policy Bumble onder *punt 1 (verzameling informatie)*; Feeld onder *Information we collect through your use of Feeld*; Grindr onder *Wat doen we met uw persoonsgegevens*; Lexa onder *punt 5 Hoe we de informatie gebruiken*; Parship onder *Verzamelen, verwerken en gebruiken van persoonsgegevens*; en Tinder onder *punt 5 Hoe we de informatie gebruiken*.

²⁶ Zie privacy policy Feeld onder *Rights in relation to automated decision making and profiling*; Bumble onder *punt 11 Je rechten in de EU en het VK* en Breeze onder *punt 6 Your rights towards your data under GDPR*.

²⁷ Zie privacy policy Bumble onder *punt 1 (verzameling informatie)*; privacy policy van Feeld onder *What personal information do we collect?*; Grindr onder *Wat doen we met uw persoonsgegevens*; privacy policy van Lexa onder *punt 5 Hoe we de informatie gebruiken*; Parship onder *Verzamelen, verwerken en gebruiken van*

personalisatie exact werkt, ontbreekt in elke policy.²⁸

Uitleg over het gebruik van algoritmes voor matching ontbreekt dus bij de meeste onderzochte datingapps. Hierop zijn twee uitzonderingen. Tinder, onderdeel van Match Group, geeft in een online blog een minimale uitleg over de werking van hun algoritme. Ze beschrijven één parameter van hun algoritme; de mate van activiteit van gebruikers. Hoe hoger iemands activiteit, hoe zichtbaarder deze persoon voor andere gebruikers is. Ook worden in het algoritme van Tinder expliciet huidskleur, inkomen en geloofsovertuiging niet meegenomen.²⁹

Parship geeft in de privacy policy duidelijk aan dat de gegevens die gebruikers vrijwillig verstrekken (voorkeuren, persoonlijke waarden, preferenties, uiterlijk en andere relevante kenmerken) gebruikt worden om automatisch een Parship-persoonlijkheidsprofiel op te stellen. De matchingspunten- en resultaten worden ook aan andere leden in het profiel en via e-mail ter beschikking gesteld. Dit kan gelden als een vorm van transparantie naar de gebruiker toe met betrekking tot de werking van het algoritme van hun aanbevelingssystemen. Het geeft gebruikers echter geen nuttige informatie over de onderliggende logica, zoals het belang en de verwachte gevolgen van het gebruik van hun algoritme.

Inzageverzoeken

In het kader van dit onderzoek zijn bij twee datingapps inzageverzoeken gedaan (Tinder en Bumble), op basis van het recht op inzage uit artikel 15 AVG. De ontvangen informatie bestond enkel uit door de gebruiker geüploade foto's, zelf verstuurd berichten en een logboek met tijden van activiteiten op de apps. Er werd geen informatie verstrekt over de toepassing van algoritmische besluitvorming op de specifieke gebruiker of de achterliggende logica hiervan. Hiermee lijken datingapps ervan uit te gaan dat artikel 15 lid 1 onder h AVG niet betekent dat bij iedere vorm van algoritmische besluitvorming uitleg moet worden gegeven over de onderliggende logica van het aanbevelingsalgoritme. Deze veronderstelling wordt ook bevestigd in de interviews met datingapps: zij zijn er van overtuigd AVG *compliant* te zijn. Op verzoeken om in contact te komen met datingapps en specifieke verzoeken om inzage te geven op grond van artikel 22 AVG, werd geen gehoor gegeven.

3.3.2 Redenen voor datingapps om niet transparant te zijn

Uit het onderzoek blijkt dat datingapps weinig transparant zijn en nauwelijks informatie verstrekken over de toepassing van algoritmes en de werking van de door hen toegepaste algoritmes. Afgezien van de wettelijke verplichtingen op dit vlak is het van belang om mogelijke beweegredenen van datingapps om niet transparant te zijn naar de gebruiker te beschouwen en te analyseren in hoeverre deze redenen om de gebruiker minder transparantie te bieden, legitiem zijn. Uit de interviews met de datingapps kwamen met name drie redenen naar voren om niet transparant te zijn over hun aanbevelingsalgoritme.

• Bedrijfsbelangen van datingapps

Om te beginnen zijn de achterliggende verdienmodellen van de datingapps er niet altijd

persoonsgegevens; privacy policy van Tinder onder *punt 5 Hoe we de informatie gebruiken* en de privacy policy van Breeze onder *punt 3 What we do with your information*.

²⁸ Alleen Tinder en Parship geven dit aan.

²⁹ 'Powering Tinder, the method behind our matching',

<https://blog.gotinder.com/powering-tinder-r-the-method-behind-our-matching/>.

op gericht om de ervaring van de gebruiker zo prettig of effectief mogelijk te maken, maar vooral om de aandacht van de gebruiker vast te houden of advertenties te tonen.³⁰ De (bedrijfs)belangen van datingapps en gebruikers verschillen dus, waardoor datingapps er niet altijd voor open staan om volledig transparant te zijn naar gebruikers.³¹ Het kan daarom voor datingapps aantrekkelijk zijn om niet volledig transparant te zijn over de werking van het algoritme, omdat het afdoet aan de romantische ervaring van de gebruiker. Er zijn ook apps die afwijken van een bedrijfsmodel waarbij de aandacht van de gebruiker vasthouden centraal staat, zoals Breeze.³² Deze app faciliteert fysieke dates en verdient daaraan, waardoor het verdienmodel om de offline ervaring van gebruikers draait. Het valt echter op dat ook zij geen duidelijke uitleg aan de gebruiker geven over de werking van het algoritme dat mensen aanbeveelt aan de gebruiker.

• Economisch belang

Daarnaast is een belangrijke reden voor bedrijven om de werking van hun algoritme niet te willen openbaren, hun economisch belang: hun succes is vaak te danken aan een goed werkend algoritme, waar veel tijd en geld in zit. Algoritmes van datingapps worden vaak beschermd door intellectuele eigendomsrechten of bedrijfsgeheimen waardoor de datingapps de werking niet willen prijsgeven.

• Beperkte *explainability*

Een derde reden is de beperkte *explainability* van algoritmes: niet iedereen begrijpt de werking van algoritmes. Zelfs voor experts is het in concrete gevallen moeilijk om uit te leggen hoe een algoritme exact werkt. Dit is de zogenaamde *black box*: de uitleg van algoritmes in het algemeen overstijgt menselijk begrip.³³ Dit werd ook bevestigd door datingapps in de interviews. Uit de interviews met gebruikers bleek ook dat sommige mensen uitleg over algoritmes al snel te technisch zouden vinden. Toch ontdoet dit datingapps niet van de verplichting om de gebruikte algoritmes helder en eenvoudig uit te leggen. Sommige platforms hebben hiertoe zelfregulerende transparantie maatregelen bedacht zoals YouTube's '*why am I seeing this ad*' of de pop-up uitleg waar gebruikers op kunnen klikken bij GoogleAds. Maar veel onderzoeken tonen aan dat gebruikers in de praktijk niet of nauwelijks op dergelijke uitleg klikken.³⁴

3.3.3 Tussenconclusie

Uit dit onderzoek is gebleken dat de onderzochte datingapps niet voldoen aan de wettelijke transparantie verplichtingen uit de AVG. In navolging van de AP wordt in dit onderzoek geconcludeerd dat de transparantie verplichtingen uit de artikelen 5, 13 en 14 AVG dusdanig breed moet worden geïnterpreteerd dat gebruikers het recht hebben om te weten dat algoritmische besluitvorming wordt toegepast op de verwerking van hun gegevens. Op basis van de onderzochte privacy policies en inzageverzoeken kan worden geconcludeerd dat deze vereiste informatie niet wordt gegeven aan gebruikers.

Hoewel er redenen zijn voor datingapps om niet transparant te zijn over hun algoritme,

³⁰ C. Courtois & E. Timmermans, 'Cracking the Tinder Code', *Journal of Computer-Mediated Communication* 2018, afl. 23, p. 7.

³¹ A. Bruns, 'After the 'APIcalypse': Social Media Platforms and Their Fight against Critical Scholarly Research', *Information, Communication & Society* 2019, afl. 22:11, p. 1544-1566.

³² M. de Ruiter, 'Breeze wil met algoritmes daten weer 'menselijk' maken', *De Volkskrant* 2 mei 2021.

³³ J. Burrell, 'How the machine 'thinks': Understanding opacity in machine learning algorithms', *Big Data & Society* 2016, afl. 3, p. 1-12.

³⁴ F. Zuiderveen Borgesius, 'Behavioural sciences and the regulation of privacy on the internet', in: A. Sibony & A. Alemanno, *Nudging and the law: what can EU law learn from behavioural sciences?* Oxford: Hart Publishing 2015.

zoals het waarborgen van bedrijfsgeheimen, -belangen en verdienmodellen, betekent dit niet dat datingapps niet verplicht zijn om te voldoen aan de verplichtingen uit de AVG. Ook de beperkte uitlegbaarheid van algoritmes ontslaat hen niet van hun verplichtingen, al helemaal niet aangezien in dit onderzoek beargumenteerd wordt dat in ieder geval informatie over het toepassen van algoritmische besluitvorming vereist is. In de volgende paragraaf komt aan de orde wat de behoefte van gebruikers van datingapps is op het gebied van transparantie.

3.4 De behoefte van gebruikers aan transparantie

3.4.1 Welke behoeftes bestaan er?

Het laatste gedeelte van dit onderzoek bestond uit verkennend onderzoek in de vorm van interviews met zes gebruikers.³⁵ Ook is de mogelijke behoefte van gebruikers aan transparantie omtrent de werking van algoritmische besluitvorming besproken in de interviews met experts en belanghebbenden. Deze interviews hebben een eerste indicatie gegeven welke behoefte gebruikers hebben aan transparantie en hoe deze behoefte ingevuld zou kunnen worden.

- **Weinig bewustzijn over werking van datingapps**

Uit de interviews met experts blijkt dat er onder gebruikers over het algemeen nog weinig bewustzijn is over het gebruik van algoritmes door datingapps en de mogelijke impact hiervan. De interviews met gebruikers bevestigen dit beeld. Hoe minder bewustwording er is onder gebruikers, des te minder de wens naar transparantie waarschijnlijk ook zal zijn. Sommige gebruikers waren zich niet bewust van het feit dat matches worden gemaakt op basis van algoritmes, of welke informatie door algoritmes meegenomen wordt. Anderen wisten het wel, maar zagen voor zichzelf niet zoveel gevaren. Ze hebben zelf immers 'niets te verbergen'. Elke gebruiker zag wel gevaren voor de maatschappij in het algemeen, bijvoorbeeld wanneer een vertekend beeld kan ontstaan van de mensen die iemand te zien krijgt. Ook zagen sommige gebruikers een gevaar in de toenemende digitalisering, waardoor mensen steeds meer afhankelijk worden van algoritmes op vrijwel alle vlakken van hun leven.

- **Transparantiebehoefte op basis van verschillende redenen**

Veel van de geïnterviewden gaven aan behoefte te hebben aan transparantie. Deze behoefte kwam soms voort uit nieuwsgierigheid; hoe werkt zo'n algoritme en waarom word ik met die persoon gematcht. Bij anderen volgde deze behoefte uit het willen beschermen van hun privacy. Een gebruiker gaf bijvoorbeeld aan dat hoe sterker de aan haar getoonde *feed* wordt beïnvloed door algoritmische besluitvorming, hoe transparanter ze zou willen dat datingapps daarover zijn. Gebruikers gaan ervan uit dat deze informatie terug te vinden is in de privacy policy of zij denken dat deze informatie überhaupt niet vindbaar is. Toch had geen van de geïnterviewden de privacy policy daadwerkelijk gelezen. Overigens blijkt uit dit onderzoek ook dat de informatie in privacy policies niet toereikend is om te voldoen aan de transparantieplichtingen, aangezien het gebruik of de werking van een algoritme niet of nauwelijks wordt benoemd.

- **Afwezigheid transparantiebehoefte door gebrek aan werkende vorm van transparantie**

Ook denken experts dat gebruikers nog weinig behoefte aan transparantie hebben,

³⁵ Zie bijlage 1.

simpelweg omdat er nog geen werkende, gebruiksvriendelijke manier gevonden is om dit daadwerkelijk aan te bieden. Daaruit kan geconcludeerd worden dat het belangrijk is om gebruiksvriendelijke transparantie-vormen te onderzoeken.

3.4.2 Tussenconclusie

Uit de interviews kunnen een aantal indicaties worden afgeleid over de behoefte van gebruikers aan transparantie. Allereerst lijkt bij de geïnterviewde gebruikers weinig bewustwording te zijn over de werking van datingapps en de algoritmes die gebruikt worden. Ten tweede lijken de interviews te bevestigen dat er wel behoefte is aan transparantie, soms uit nieuwsgierigheid, soms om de privacy te beschermen. Ten derde kan uit de interviews worden afgeleid dat er wellicht nog minder behoefte aan transparantie is bij gebruikers doordat er geen goede werkende vorm is van het aanbieden van transparantie.

3.5 Samenvatting onderzoeksresultaten

In dit onderzoek zijn het juridisch kader voor transparantieverplichtingen, de *compliance* van datingapps bij het toepassen van deze verplichtingen en de behoefte van gebruikers aan deze verplichtingen onderzocht. Op basis van dit onderzoek kunnen drie specifieke problemen gesignaleerd worden:

- **Onduidelijkheid over de status van artikel 13 en 14 AVG**

In de AVG zijn in de artikelen 5, 12, 13 en 14 een aantal algemene transparantieverplichtingen opgenomen waar verwerkings- verantwoordelijken, waaronder datingapps, aan moeten voldoen. In artikel 22 AVG is een verbod op algoritmische besluitvorming opgenomen. Zodra artikel 22 AVG van toepassing is, moet tenminste in dat geval, uitleg worden gegeven over de achterliggende logica van het algoritme. In dit onderzoek wordt vastgesteld dat er veel onduidelijkheid is over de lezing van de artikelen 13 en 14 AVG. Wij als onderzoekers concluderen, in navolging van de AP, dat deze artikelen zo dienen te worden gelezen dat gebruikers het recht hebben om te weten dat algoritmische besluitvorming wordt toegepast op de verwerking van hun gegevens. Een dergelijke brede lezing sluit ook goed aan op de rechtspraktijk. Of op basis van artikel 13 en 14 AVG ook uitleg dient te worden gegeven over de onderliggende logica en mogelijke gevolgen voor de betrokkene, is onduidelijk. Daarnaast moeten volgens artikel 25 AVG datingapps transparantie bieden bij de ontwikkeling van de app.

- **Gebrekkige naleving van de algemene transparantieverplichting uit de AVG**

Datingapps blijken niet of nauwelijks te voldoen aan het juridisch kader uit de AVG bij het bieden van transparantie aan gebruikers over de werking van de algoritmes. Datingapps hebben verschillende redenen om niet aan deze verplichting te voldoen, zoals bedrijfsgeheimen en verdienmodellen, maar ook door de beperkte *explainability* van algoritmes. Daarnaast is het onduidelijk hoe transparantie praktisch kan worden ingebed in datingapps. Deze redenen betekenen echter niet dat datingapps aan de verplichtingen van de AVG ontkomen.

- **Gebruikers willen transparantie, maar er is nog te weinig bewustwording over algoritmes en de mogelijke gevaren**

Dit geldt des te meer nu dit onderzoek lijkt te illustreren dat gebruikers van datingapps daadwerkelijk behoefte aan transparantie hebben. Sommige gebruikers uit

nieuwsgierigheid, andere om de privacy te beschermen. Echter blijkt ook dat er nog weinig bewustwording is over het gebruik van algoritmes door datingapps en de werking van deze algoritmes voor gebruikers onduidelijk is.

In het volgende hoofdstuk zullen naar aanleiding van deze onderzoeksresultaten beleidsadviezen worden gegeven

4. Beleidsadvies

Dit beleidsadvies analyseert de invulling van de transparantieplichtingen van datingapps ten aanzien van algoritmische besluitvorming, zodat deze tegemoetkomt aan de wensen van gebruikers. Op basis van deze concrete adviezen voor datingapps zullen algehele, bredere aanbevelingen worden gedaan omtrent algoritmische besluitvorming en transparantie. Het advies richt zich tot de overheid, datingapps zelf en de AP. Elk advies wordt gekoppeld aan een eerder gesignaleerd probleem, waarbij wordt geanalyseerd welke actor dient te worden aangesproken en in hoeverre mogelijk beleid wenselijk en haalbaar is. Opgemerkt moet worden dat deze verschillende soorten adviezen elkaar geenszins uitsluiten: ze vullen elkaar juist aan.

De adviezen zullen hieronder worden toegelicht:

• Zorgen voor duidelijkheid over artikel 13 en 14 AVG

Probleem:

Er is geconcludeerd dat er onduidelijkheid is over de invulling van de algemene transparantieplichtingen van de artikelen 5, 12, 13 en 14 AVG, en specifiek in hoeverre deze verplichting zich ook uitstrekt tot transparantie over ratio en werking van de toepassing van algoritmische besluitvorming wanneer artikel 22 AVG niet van toepassing is, of het recht inhoudt om überhaupt te weten dat algoritmische besluitvorming wordt toegepast.

Welke actor is aan zet?

De overheid moet in samenwerking met de AP meer duidelijkheid bieden. Ook de datingapps zelf kunnen hierin een rol spelen.

Welke aanbevelingen kunnen worden gedaan?

1. Inzet huidige capaciteit AP

De bestaande capaciteit van de AP zal moeten worden ingezet om transparantieplichtingen te onderzoeken.

2. Vergroot capaciteit en budget AP

Daarnaast is er meer capaciteit en budget nodig, zodat de AP de ruimte krijgt om gedegen onderzoek uit te voeren. Door te investeren in de onderzoekscompetenties van de AP, is er meer ruimte voor het geven van *guidance* aan het bedrijfsleven over de interpretatie, de grenzen en de uitvoer van de transparantieplichtingen in de AVG.

Deze begeleiding zou de overheid in samenwerking met de AP moeten bieden. Bedrijven hebben er immers meer aan om vooraf op de interpretatie en grenzen van de transparantieplichtingen in de AVG te worden gewezen, dan achteraf op de vingers worden getikt middels een boete. Op dit moment geeft de AP aan dat de onderzoeks- en handhavingsdraagkracht te laag is.³⁶ Daarom dient kritisch te worden gekeken naar de capaciteit en het budget van de AP.

³⁶ 'Groeit AP noodzakelijk voor burgers en bedrijfsleven in digitaliserende samenleving', https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/sites/default/files/atoms/files/ap_position_paper_mei_2021.pdf.

3. AVG-gedragscode voor datingapps

Een andere aanbeveling is datingapps te stimuleren een AVG-gedragscode op te stellen, waarin de algemene normen uit de AVG geconcretiseerd worden. De datingapps kennen hun gebruikers goed en focussen zich hier ook op in hun privacy beleid, zoals onder andere bleek uit het interview met Match Group. Zij kunnen de behoeftes en wensen van transparantie daardoor goed inschatten. De gedragscode kan uitdrukking geven aan het specifieke karakter van datingapps, waarbij uitgelegd wordt hoe bepaalde normen in de specifieke sector dienen te worden toegepast. In de gedragscode kan worden uitgelegd op wat voor manier datingapps voldoen aan artikel 5, 13 en 14 AVG en wat voor waarborgen zij hierin bieden voor hun gebruikers. Er kan zo ook duidelijkheid worden gegeven over welke data verwerkt mogen worden en voor welke verwerkingsdoeleinden. Op die manier kan rekening worden gehouden met de specifieke soorten verwerkingen van deze sector. Door mee te werken aan en zich aan te sluiten bij een dergelijke gedragscode kan *compliance* getoond worden naar zowel de gebruiker als de toezichthouder.

• Verbeteren van naleving van de algemene transparantieplichting uit de AVG

Probleem:

Uit het onderzoek blijkt dat datingapps geen informatie geven over de achterliggende logica, de toepassing of werking van een algoritme. Ze voldoen daarmee niet aan transparantieplichtingen van de AVG.

Datingapps wijzen erop dat het geven van uitleg gecompliceerd kan zijn, omdat de werking van algoritmes niet altijd inzichtelijk is en de algoritmes daarnaast beschermd worden door IE-rechten en/of bedrijfsgeheimen. Ook is het onduidelijk hoe transparantie daadwerkelijk en praktisch in de apps kan worden ingebed, onder andere door de beperkte uitlegbaarheid van algoritmes. Datingapps lijken op deze manier onder hun transparantieplichtingen uit proberen te komen. Er kan immers wel degelijk nuttige informatie over de parameters of werking van een algoritme worden gegeven zonder de volledige code vrij te geven.

Er kleven een aantal overtuigende, serieuze risico's aan het gebruik van algoritmes voor dergelijke aanbevelingssystemen. Ten eerste kan de gebruiker zich niet bewust zijn van de gebruikte input, ten tweede bestaat een gevaar van niet-neutrale algoritmes en ten derde bestaat een gevaar voor sociale stratificatie. Juist met het oog op deze gevaren is de slechte naleving van datingapps met betrekking tot hun transparantieplichtingen bezwaarlijk, en dient beleid ingericht te worden op betere naleving.

Welke actor is aan zet?

Ontwerpers van datingapps moeten op grond van artikel 5 en 25 AVG al bij het ontwerp van een datingapp rekening houden met transparantie en alleen noodzakelijke gegevens verwerken. Dit betekent dat de vereisten die in de AVG worden opgelegd moeten worden doorgezet naar de *software development*. Dit zorgt ervoor dat er direct *compliance* is bij de start van een app of van een nieuwe functie daarbinnen. Ook de overheid en de AP kunnen een rol spelen in het verbeteren van de naleving van transparantieplichtingen.

Welke aanbevelingen kunnen worden gedaan?

1. Sterkere handhaving door AP

Ten eerste zou de AP meer moeten en kunnen handhaven op de naleving van artikel 5 AVG. Veel datingapps lijken daar op dit moment niet aan te voldoen, Transparantie voor gebruikers zal daarom sterker moeten worden afgedwongen door de AP. Door hier strenger op te handhaven zullen bedrijven eerder geneigd zijn om de transparantieplichtingen bij het ontwerp van de app in te bouwen.

2. Investeren in transparantie door datingapps zelf

Tevens dienen datingapps meer te investeren in het inbedden van transparantie in hun apps. Verschillende betrokkenen, waaronder ontwerpers van apps, benadrukten de veelheid aan opties waarop transparantie ingebed kan worden in een app. Een voorbeeld is het aangeven van voorkeuren op de datingapp, zoals een voorkeur voor een bepaalde levensstijl of lengte, waardoor de gebruiker inzicht krijgt in de gebruikte parameters en zelfbeschikking heeft over de invulling van de parameters van het algoritme die voor de specifieke gebruiker belangrijk zijn. Daarnaast zouden apps een bepaald matchingspercentage kunnen tonen aan de gebruiker. Het gebruik van icoontjes kan nuttig en gebruiksvriendelijk zijn voor gebruikers. Zo zou middels een uitleg knop meer transparantie verschaft kunnen worden aan de gebruiker.

3. Meer uitleg door AP en overheid

De AP en de overheid zouden daarnaast voorbeelden kunnen geven hoe je als softwareontwikkelaar invulling kan geven aan deze transparantieplichting, om zo *compliance* gemakkelijker te maken voor bedrijven.

4. Aanvullend kwantitatief onderzoek over inbedden van transparantie

Het wordt aanbevolen om aanvullend kwantitatief onderzoek te doen naar de hoe transparantie praktisch in datingapps kan worden ingebouwd. Het is immers essentieel om te beoordelen hoe gebruiksvriendelijk een bepaalde vorm van transparantie is voor de gebruiker. Uit het interview met *User Interface* experts bleek dat het lastig is om concrete voorbeelden te geven van ontwerpen zonder uitgebreid onderzoek met potentiële gebruikers uit te voeren.

- **Creëren van meer bewustwording bij gebruikers over de werking van algoritmes en de mogelijke gevaren daarvan**

Probleem

De geïnterviewde gebruikers gaven aan weinig kennis te hebben over algoritmische besluitvorming en de mogelijke gevaren die daaraan verbonden zijn. Gevaren bij het gebruik van algoritmische besluitvorming door datingapps zijn: sociale stratificatie, discriminatie, onbewustheid over het gebruik bepaalde gegevens voor algoritmische besluitvorming en de schending van verschillende rechten onder de AVG door datingapps. Er bleek dat er op dit vlak meer behoefte aan informatie en educatie.

Welke actor is aan zet?

Voorlichten en voorzien in educatie is een kerntaak van de overheid. Dit werd ook in het interview met Bits of Freedom bevestigd. Ook uit de interviews met gebruikers bleek dat de meeste de overheid aanwijzen als verantwoordelijke voor het verschaffen van informatie en onderwijs omtrent algoritmische besluitvorming. Tegelijkertijd dient gewaakt te worden voor een te paternalistische rol van de overheid. Niet alle burgers hebben daar behoefte aan. Er waren ook gebruikers die geen behoefte hebben aan een overheid die hierin een te grote rol zou gaan spelen. Daarom is het wenselijk dat educatie geboden wordt op een

manier dat mensen zelf kunnen beslissen waar ze behoefte aan hebben en hier ook zelf naar kunnen handelen.

Welke aanbevelingen kunnen worden gedaan?

Het advies is daarom om vanuit de overheid een brede bewustwordings-strategie met betrekking tot algoritmes in te zetten:

1. Campagne over gevaren algoritmische besluitvorming

Geadviseerd wordt om een campagne op te starten over de gevaren van het toepassen van algoritmische besluitvorming in het algemeen. Hoewel het onderzoek zich richtte op de casestudy datingapps zijn de gesignaleerde gevaren door het gebruik van algoritmes niet beperkt tot die sector. Daarom wordt geadviseerd om een bredere bewustwording bij burgers van het gebruik van algoritmes te creëren. Hoewel het grote publiek wellicht weinig interesse heeft in algoritmische besluitvorming in zijn algemeenheid, kunnen datingapps wel het onderwerp zijn waarmee in een campagne de aandacht getrokken wordt om zo de nodige bewustwording en kennis over algoritmische besluitvorming te bewerkstelligen.

2. Aandacht voor algoritmische besluitvorming binnen het onderwijs

Daarnaast is het van belang om binnen het onderwijs aandacht aan te besteden aan algoritmische besluitvorming, zodat jongeren zich bewuster zijn van de gevaren voordat zij starten met het gebruik van een dergelijke app. Bewustwording zal niet over één nacht ijs gaan, daarom is het belangrijk tijdig en structureel in voorlichting te investeren.

3. Meldpunt voor misstanden

Tot slot werd een meldpunt voor misstanden in de interviews met gebruikers genoemd als een prettige mogelijkheid voor gebruikers om de hulp van de overheid in te roepen. Dit valt momenteel onder de taken van de AP. Zoals eerder genoemd, dient de draagkracht van de AP daarom vergroot te worden.

Bijlage 1 Lijst van geïnterviewden

Hieronder volgt een lijst van de geïnterviewden voor dit beleidsadvies.

Juridische experts

- dr. Jef Ausloos (Postdoctoraal onderzoeker, Instituut voor Informatierecht - Universiteit van Amsterdam)
- prof. dr. Frederik Zuiderveen Borgesius (Professor in de rechten en researcher bij o.a. Digital Security Group, Institute for Computing and Information Sciences, Radboud University en Instituut voor informatierecht UvA)
- Nick van der Wildt en Naim Chayata (User interface/user interaction design experts - Adyen)
- Marc Steen (Industrial Design Expert, gespecialiseerd in ethisch design/gebruik van algoritmes)
- Simon Hania (Senior Director Data Protection Office & Data Protection Officer - Uber)

Gebruikers van de apps

- Man tussen 20-40 vanaf HBO niveau
- Vrouw tussen 20-40 vanaf HBO niveau
- Vrouw tussen 20-40 onder HBO niveau
- Man tussen 40-60 vanaf HBO niveau
- Vrouw tussen 40-60 vanaf HBO niveau
- Vrouw tussen 40-60 onder HBO niveau

Belanghebbenden

- Match Group - concern van verschillende datingapps (Yvette Bourcicot, Policy Communications Director)
- Breeze - datingapp (Philip van den Heuvel, CFO)
- Autoriteit Persoonsgegevens (Gerald Hopster, senior inspecteur systeemtoezicht)
- Bits of Freedom (Nadia Benaissa, juridisch beleidsadviseur en Oumaima Hajri, onderzoeksstagiaire algoritmische besluitvorming)